

Eines per formar **ments crítiques**

Els pares tenen molt a dir a l'hora d'ensenyar als fills a tenir opinions pròpies. P. 4-5

La manera com **els joves** s'informen de tot el que passa al món està canviant. Internet i les **xarxes socials** són la seva **font d'informació** habitual. En aquest context, els pares com poden ajudar-los a saber destriar què és verídic i què no del que llegeixen?

Ensenyar-los a pensar

Saber utilitzar les eines per construir ciutadans crítics

MARTA ESPAR

FOTO: PERE VIRGILI

Rarament llegeixen els diaris. Veuen o escolten les notícies a la televisió o a la ràdio esporàdicament. Bona part dels adolescents catalans s'assabenten del que passa al món davant d'una pantalla o en una conversa amb un amic. Molts, per exemple, es van assabentar dels accidents de tres avions en poc més de dos dies a través del Facebook. A l'Oriol Fitó San Martino, de 14 anys, l'hi van explicar els seus cosins, que ho havien sabut a través d'aquesta xarxa social.

Però què els interessa? De què s'assabenten? Com els agrada que els hi expliquin? L'Oriol té molt clar que ell vol saber què passa al món i al seu voltant "per saber distingir què és bo i què és dolent". I afegeix: "Per fer-me una idea de les coses i entendre-les". En el seu cas, els pares acostumen a comentar a taula algunes notícies i no ho fan de manera telegràfica o descriptiva, sinó que sovint l'ajuden a entendre el per què i el com de la informació, a interpretar l'actualitat. Els avis, per la seva banda, li donen "una explicació més personal del que ells pensen i han viscut en relació a qualsevol tema". I ell ho agraeix, perquè vol entendre-ho millor. I, encara que un

dels temes que diu que més el mou és el procés sobiranista, acostuma a interessar-se també pel què passa lluny de casa i de la seva realitat. I diu que no és una excepció: "En general, als meus cosins i amics també els agrada saber i comentar les coses que passen".

Els nanos es pregunten ben aviat sobre tot el que passa al món i, de vegades, els pares i els mestres no troben la manera ni l'espai per donar-los respostes. Com se'ls pot ajudar a bastir el seu propi sentit crític? "La millor actitud que podem tenir davant de les preguntes dels nens és compartir-les. És a dir, no només mirar de donar-los respostes, sinó fer-nos preguntes amb ells, fer-ne de noves a partir de les seves i buscar respostes junts, sense tenir por de no trobar-ne. És important que vegin que els *grans* no tenim respostes per a tot, sinó moltes preguntes encara per fer-nos i per compartir amb ells", explica la filòsofa Marina Garcés, professora titular de filosofia a la Universitat de Saragossa i impulsora del projecte col·lectiu Espai en Blanc (www.espaienblanc.net).

Compartir l'actualitat i donar pautes per a la seva comprensió és sobretot feina dels pares i dels adults que envolten els més joves i, per tant, a

L'Oriol, de 14 anys, agraeix que, a casa, els pares l'ajudin a interpretar l'actualitat

Educació en comunicació

Alguns recursos

- 1 <http://www.aulamedia.org/>
- 2 <http://eduom.info/experiencies/>
- 3 <http://ciudadaniacritica.wordpress.com/>
- 4 <http://www.espaienblanc.net/>
- 5 <http://elmitedesisif.cat/>

l'aula es pot fer una tasca especialment important.

A casa i a les aules

David Rabadà, professor de secundària a l'IES Olorda de Sant Feliu de Llobregat, ja fa anys que imparteix l'assignatura de ciències del món contemporani, però assegura que, ara que la vigència de la matèria penja d'un fil, perquè podria ser eliminada amb la nova llei d'educació, s'haurà d'introduir l'anàlisi crítica de l'actualitat i dels mitjans de comunicació a qualsevol altra assignatura, ja que és una tasca imprescindible.

Com ajuda els joves de secundària i batxillerat a interpretar la realitat mediatitzada, el que passa al món? "Posant els fets sobre la taula i no donant-los opinions d'opinions, sinó plantejant-los preguntes que els facin pensar", explica Rabadà. I en posa un exemple. Els fa la pregunta: "Qui ha provocat l'actual sobreendeutament a Espanya?" I els facilita l'accés a fonts reals i directes, com el ministeri d'Economia, a articles de premsa d'experts i a altres informacions, i els demana que l'hi responguin. "I la veritat és que ho solen fer molt bé", assegura el professor, que sovint els insisteix que "si no tenen coneixements i criteris

fonamentats en fets, seran manipulables". Rabadà lamenta, però, que fins fa poc era fàcil accedir a articles de premsa elaborats per periodistes especialitzats o experts, però que últimament troba a faltar més rigor i contrastació de les dades i les opinions als mitjans.

Per donar formació docent, exemples i material didàctic, existeix la iniciativa Aula Mèdia (www.aulamedia.org), creada com una revista digital, però que va més enllà i demana des de fa temps al Parlament la inclusió en el currículum d'una assignatura sobre educació en la comunicació. Xavier Breil, professor de català, francès i anàlisi de mitjans de comunicació a l'Escola Sadako de Barcelona, i col·laborador d'Aula Mèdia, insisteix que la generació anomenada *nadius digitals* pot tenir un maneig instintiu i molt elevat dels dispositius electrònics, però això no implica que estiguin més preparats per entendre què hi ha al darrere.

Espectadors crítics

Des d'Aula Mèdia, es pretén "formar un espectador intel·ligent i crític que es preguntin per què rep una informació i no una altra i que pugui llegir entre línies", afegeix

Breil. "Per què els ajudem a analitzar una novel·la a l'aula i no un text d'un anunci de publicitat, que és el més persuasiu?", es pregunta el professor. "Si l'escola només ensenya a llegir i entendre textos escrits i la major part de la informació els arriba a través de mitjans audiovisuals, perquè passen moltes hores davant d'imatges, no els estem preparant adequadament, ja que la seva realitat és totalment audiovisual", insisteix el professor d'anàlisi de mitjans de l'escola Sadako. Breil reivindica la necessitat de tenir una assignatura concreta en el currículum que vertebrï l'anàlisi crítica dels mitjans. És a dir, que no es faci de manera transversal com es fa actualment, gràcies a la bona voluntat dels professors d'altres assignatures o, com passa a la seva escola i en d'altres, gràcies a la sensibilitat de l'equip directiu, que va crear l'assignatura d'anàlisi de mitjans via crèdit de síntesi o matèria optativa.

¿Fa falta massa crítica entre els joves? La filòsofa Marina Garcés

RECURSOS. A joves com l'Oriol i els seus cosins Laura i Pau els agrada saber què passa al món, però necessiten eines per poder entendre-ho millor.

(www.marinagarces.com) diu: "Hem demonitzat els adolescents perquè ens incomoden. Però la seva incomoditat expressa molts dels malestans amb què nosaltres ens hem acostumat resignadament a viure. Hem de deixar-los desenaixar sense fer-se mal, perdre's per obrir nous camins i sentir-se acompanyats en les seves crítiques i disconformitats, encara que ens posin en qüestió".

"Cal fer-los preguntes que els facin pensar", apunta el professor David Rabadà

Digerir la informació
El blog *El mite de Sísf* (elmitedesisif.cat) també va néixer d'una incomoditat: la d'un grup d'estudiants universitaris sobradament preparats que volien "escriure sobre política o història en un sentit crític, a part d'expressar la situació de frustració a nivell acadèmic i laboral" d'aquesta generació de joves. Pere Martí Casado, llicenciat en ciències polítiques i de l'administració per la Universitat Pompeu Fabra, i en història per la Universitat Autònoma de Barcelona, n'és un dels autors i és molt crític amb

els models que s'estan transmetent als nanos: "Els adolescents tenen una quantitat brutal d'informació al seu abast, que ni nosaltres mateixos sabem com tractar. S'ha de combinar aquesta oportunitat única, que en cap cas és negativa, amb una altra que s'està perdent i que nosaltres defensem aferrissadament: la reflexió. Cal ensenyar a digerir la informació, a buscar-ne més sortint dels límits informatius marcats pel sistema i a construir perspectives raonades que fugin del simplisme immediat del qual som molts cops esclaus avui".
Tant el jove historiador com la resta d'experts entrevistats insisteixen que adquirir coneixements –sigui en la fase educativa que sigui– mai suposi abandonar el terreny crític, perquè és fonamental a l'hora d'enfrontar-se a la realitat. "És innegable que en la societat que vivim, en què molts joves són educats per models televisius relacionals i d'oci marcats pel consumisme desen-

frenat, qualsevol anàlisi pausada resulta difícil o impossible. Això, però, que ja està afectant també uns adults immersos en aquesta nova era de la sobreinformació, no deixa de ser paradoxal, ja que el mateix sistema, en forma de crisi, en ha tancat la porta als nassos del paradís social que se'ns ha venut des de petits", assegura Martí Casado.
L'esquema vital d'adquirir uns coneixements superiors perquè això es veuria recompensat en diverses esferes materials i socials s'ha demostrat que és fals, segons Casado.
I en aquesta societat més complexa, en què les informacions arriben a glops i de manera poc controlable, la feina dels pares i mestres sembla més important que mai. "No és difícil –assegura Xavier Breil, de l'escola Sadako–, només cal fugir de la mirada ingènua, i això és una cosa que pot fer qualsevol pare, mare o mestre". O, tal com els recorda David Rabadà als seus alumnes, ajudant-los a buscar els fets "perquè no els vinguin la moto".

Fora de classe

Xavier Gual

Que no els prenguin el pèl

Ningú no dubta que un pare desitja el millor per als seus fills. Sabem que una bona formació cultural és indispensable per assolir un futur amb èxit. Èxit no vol dir fer-se ric, èxit vol dir saber moure's amb llibertat i intel·ligència pel món. Com a pare, tinc claríssim que els fonaments d'aquesta formació els hem de construir en família. Educar-los des de casa ens obliga moltes vegades a posicionar-nos, actuar i escollir el que creiem que farà els nostres fills més responsables i bones persones sense que els prengui el pèl el primer entanador que es trobin.

Parlant l'altre dia amb un amic que lidera una empresa, em va dir que això de la classe mitjana s'havia acabat i que la situació econòmica no es recuperaria ni per als nostres fills. Treballar per ser pobre és frustrant. Fa un parell de setmanes, en Carles Capdevila entrevistava a la contra d'aquest diari el pedagog Gregorio Luri, un home que fa temps que llegeixo, segueixo i valoro. Em va impactar especialment el comentari que va fer sobre els alumnes escolaritzats en barris marginals. Davant de la bonhomia general que prioritza que, almenys, en les hores que passen al centre aquests nois i noies siguin "feliços" davant dels seus problemes quotidians, Luri reivindica que els docents els oferim la clau del coneixement perquè puguin fugir amb garantia d'èxit del seu entorn marginal.

Abandonats a la seva sort

Aquesta qüestió me l'he plantejada moltes vegades, precisament perquè treballa en centres amb aquest perfil. Cada any em sento impotent perquè, tot i els meus esforços, no aconseguixo que un nombre important dels alumnes no fracassin acadèmicament i, gairebé amb total seguretat, també a la vida. Luri ho estima en un 30% de joves que queden abandonats a la seva sort, en part per culpa d'un sistema educatiu que no és capaç de superar els estigmes socials.

Què falla, doncs, en aquest sistema? La resposta em remet al meu amic empresari, que diu que el país s'està preparant per ser només cosa de pobres i rics, de gent que s'ho podrà pagar tot i accedirà a les millors oportunitats i de gent que no podrà pagar res i tirarà endavant com podrà. Potser ara l'objectiu ja no és sortir del barri, sinó del país, com tants joves, sortosament preparats, han hagut de fer per guanyar-se dignament la vida.

Xavier Gual és escriptor i professor de secundària

